
JEL-KÉPZŐ.

Makoldi Sándor
magyar festő

Kiállítás a Pesti Vigadóban

I.

ZÁVOGYÁN MAGDOLNA

Képekbe rótt üzenet

– Államtitkári köszöntő

(Elhangzott 2025. július 5-én, a Jel-képző.

Makoldi Sándor magyar festő című kiállítás megnyitóján)

TISZTELT ÜNNEPLŐ KÖZÖSSÉG!

A Teremtő kifürkészhetetlen akaratából olykor születnek emberek, akiknek alakja és életműve elegánsan dacol a tér-idő dimenziókkal. Ha nem lennének a nemzetnek mindig újabb táltosai, lelki közvetítői, titokzatos időutazói, lassan sorvadnának erős gyökereink, fakulna az ősi, átörökített tudás ragyogása, és szürkülnének néphagyományaink színei.

Makoldi Sándor a magyar őstitkok avatott ismerője és hiteles feltárója volt. Felkent és zseniális titoknyitogatóként pontosan tudta, hogyan és miként nyúljon tudatos és öntudatlan örökségünk finom szövetéhez. Adja magát a kérdés: honnan jött, miből táplálkozott ez a kifogyhatatlan lendület és elmélyült kitartás egy olyan korban, mely messze nem kedvezett a hozzá hasonló „küldötteknek”...

Én hiszek abban, hogy aki teremtő bölcsességgel érkezik erre a világra, az semmilyen körülmények között sem kerülheti el, hogy viszonyítási ponttá váljon. És hiszek abban is, hogy a magukkal ragadó energiák áramlásának fenntartója az elméleti gondolkodás, a kutatás, az alkotás és a tudásátadás egyensúlya. Ez a kifinomult harmónia adja azt a páratlan teljességérzetet, amely a Makoldi-univerzumot jellemzi.

Makoldi, a festő, a tanár a néprajztudós - de leginkább az ily módon besorolhatatlan Jelenség - szemlélet- és közösségformáló életművet hagyott szeretett nemzetére. Szemet és szívet gyönyörködtető munkái mély jelentéssel bíró jelképrendszerek bonyolult metszetében született szakrális vallomások magyarságunkról, a néplélekről és a transzcendens világhoz való kötődésünkről.

Képei előtt állva erős az érzés, hogy kimond helyettünk dolgokat. Mélyen lakozó ősi titkokat, melyeket mi magunk sokszor nem tudunk értelmezni, nem merünk szavakba önteni. Makoldi valójában a mi szemünkkel és a mi kezünkkel festett. A magyarság egy, közös Szemével és Kezével. Ő maga is azt vallotta, hogy ha a beszélt és írott önkifejezés mellett népzeneink és néptáncunk anyanyelv, akkor a körnek szükségszerűen be kell zárulnia az alkotó anyanyelvvvel - azzal a képzőművészeti megnyilvánulással, amely az ösztönös, spirituális, gyermeki lélekközelségből táplálkozik. Egy helyen így fogalmazott: „Közben a népművészetről is „kiderült” - mert megtapasztalták hogy mély tartalmakat, tapasztalatokat hordoz, s ugyanazon szemlélettel, mint a gyermekrajzok. Bebizonyosodott, láthatóvá, tapasztalhatóvá vált, hogy ez a természetes, vizuális anyanyelvünk. S a vizuális „tárgyalkotó” népművészet egyenrangú a szóbeli hagyatékunkkal: kép-jel és szó-kép egybecseng a magyarban.” Ezt látjuk ma itt: jeleket, képeket, jelképzést - a kapcsolódó szóképek pedig itt kavarnak gondolatainkban. A képek szimbólumvilága tiszta forrásból merítkezve tükrözi a magyarság ősi világképét.

Makoldi Sándor azok közé a merész, nonkonformista, nyughatatlan és szabálytalan gondolkodók közé tartozott, akik büszkén és következetesen elutasították a materialista - vagy egyszerűen nyugati típusú - szemléletet a magyarság eredetéről. Azok közé, akik az igazságot mélyebb, távolabbi, spirituálisabb dimenziókban keresték - és találták meg.

Ezek a nagyszerű Kutatók és nagyszerű Magyar Emberek mélyen hittek és hisznek abban, hogy a magyar népi kultúra ősbibb és szakrálisabb tudást őriz, mint amit a köztudat vagy a tudományos kánon elismer. Ki merték mondani, hogy népi, szakrális hagyományvilágunk és motívumkincsünk kódolt tudást hordoz - egy kiforrott világrend leképezését, a lélek, a szellem és az anyag magas szintű szintézisét. E körök tagjai rendületlenül vallják, hogy mi, magyarok, gyönyörű egyszerűséggel, genetikusan hordozzuk e világ dekódolásának képességét - csupán meg kell tanulnunk élni vele.

Kultúránk szerves, szervült - azaz elválaszthatatlan része életünknek, nekünk magunknak - bármerre is sodor egyéni sorsunk. Mondhatnánk, hogy Makoldinak mindennek tudatában könnyű dolga volt - mert úgy festhetett, mintha valaki vezette volna a kezét. Ösztönösen, mélyről, akár csukott szemmel.

Természetesen a festőnek soha sincs könnyű dolga, esetében mégis érezzük a vezetést, az alkotófolyamat természetes, mélyről fakadó folyását, a kézzel fogható, élő hitvallást. A Mester 80 éve született. Még csak 80 esztendő lenne. A Teremtő szándéka azonban felettünk áll. Nekünk az Ő akaratában megnyugodva most feladatunk és felelősségünk van. Monumentális öröksége kötelez. Ezt a felelősséget átérezve adományozta tavaly a Magyar Művészeti Akadémia közössége a Postumus Honoris Causa megtisztelő címet és ezért került most sor a kerek évforduló fókuszában erre a kiállításra itt, a magyar művészeti élet szellemi központjában.

Makoldi Sándor: Erő-hívás 1. Kezdetben vala (Fotó: Gyöngy János)

Makoldi Sándor kivételes életműve útmutatás mindazoknak, akik keresik a gyökereket, keresik a válaszokat a létezés, a közösségben létezés mibenlétéről, a minőségi értékteremtés lehetőségeiről. Mi, akik a közösségi művelődés reformján, a helyi közösségek módszeres megerősítésén dolgozunk, kezdettől hisszük, hogy - jóllehet a minőségi szakmai munka az origo - ám önmagában nem elegendő. Mert identitásunk gyökerei mélyes mélybe nyúlnak, őseink felhalmozott és átörökített tudása a vérünkben van. Ezért vállaltuk fel, hogy a szerves magyar műveltség gondolatkörét, melyet Makoldi is vallott - törekvéseink katalizátorának tekintjük. Tudjuk, hogy soha nem szűnünk meg adósok lenni hiedelem- és mítoszvilágunk megismerésével és megismertetésével. Nem lankadhatunk fiataljaink nevelésében, identitásuk alakításában, a példamutatásban és a közösségépítésben.

Kegyelem, hogy a Makoldi-univerzum tovább élhet és gyarapodhat családtagjai napi szintű tanúságtétele és a Makoldi Sándor Központ magas színvonalú szintetizáló szakmai munkája által. Kegyelem, hogy ez a kiállítás is úgy tud szakadatlan mozgásban maradni, hogy a befogadást számos avatott kísérő aktivitás segíti - kimozdítva ezzel az anyagot a statikus létezésből, felemelve az elmét a komplex gondolatkör magasságába.

A Magyar Művészeti Akadémia Népművészeti Tagozata, a Nemzeti Művelődési Intézet, annak Makoldi Sándor Központja, valamint a Makoldi család példaértékű összefogásában született csodálatos, misztikus tárlat minden bizonnyal beég mindazok lelkébe, akik ellátogatnak ide. Itt minden látogató egy mély önismereti utazásra indul - saját magyarsága és identitása végtelen útjain.

Fogadják szívből jövő köszönetemet és elismerésemet a kulturális kormányzat és a nemzet nevében azért az elkötelezett és fáradhatatlan munkáért, melynek nyomán mindez megvalósulhatott.

A Szuszékokra Rótt Üzenet értőjének Képekbe Rótt Üzenete itt van most körülöttünk. Tapintsuk, értsük, éljük, érezzük és vigyük magunkkal ezt az üzenetet, mert erőt és hitet ad a zarándokutunk megjárásához.

Nagyrabecsüléssel,

Závogyán Magdolna
kultúráért felelős államtitkár

PAP GÁBOR

JEL-KÉPZŐ. Makoldi Sándor magyar festő kiállítás megnyitója

(Elhangzott 2025. július 5-én)

Makoldi Sándor 8 esztendeje hunyt el és 80 éve született. Mi is történt 80 évvel ezelőtt? Ledobtak egy atombombát. 1945. augusztus 6-án az emberiség addig soha nem tapasztalt mértékű veszteséget szenvedett. A magyarság romokban volt, átestünk már az úgynevezett felszabaduláson is. Ugyanakkor a Makoldi-családot is szétesett állapotban találjuk, hiszen az apa távol van tőlük, az anya menekülés közben, idegen országban kell szembenézzen a szülés keserűségével. Amit veszteséget el lehet képzelni ebben a három lépcsőfokban, a család, a nemzet és az emberiség nagyságrendjében, az mind osztályrészünkül jutott. Ezért gondoltam én, amikor Makoldi mester eltávozott közülünk, hogy mintha a Jóisten kárpótolni akart volna bennünket mind a három szinten. A családnak adott egy olyan családfőt, ma már egészen ritka ajándékként, akire fel lehet nézni. Akinek úgy volt tekintélye, hogy azért meg is dolgozott, azt meg is érdemelte, ugyanakkor nem élt vissza vele. Gyakorlta, de csak a szerető gondoskodás szintjén. Ennek a gondoskodásnak az eredményeit mára közvetlenül megtapasztalhatjuk: valamennyi családtagja maximálisan ki tudta fejteni a képességeit, ami az ő esetükben kivételes művészi adottságokat is jelent. Van, aki a régészet területén alkot maradandót, van, aki a képző- és az iparművészet határterületén, van, aki szobrászként jeleskedik. És van, akiről külön is meg kell emlékeznünk. Makoldi Sándorné Pap Gizella a mester életében is, mint méltó élet- és művész-társ, eltávozása után is, mint a hagyaték gondozója, lenyűgöző mértékű és hatékony-ságú munkát végez. Sorozatban jönnek a kiállítások, sorra jelennek meg az életmű különböző fejezeteit összefoglaló kiadványok. Ennyit röviden arról, mit kapott a Jóistentől a család ama bizonyos történelmi mélyponton az újszülött Makoldi Sándor személyében.

Hogy a nemzet mit kapott, azt ma már ugyancsak elég pontosan meg tudjuk fogalmazni. Közvetlenül a halálhír vétele után, az első sokk csillapultán ezt így próbáltam összegezni:

„Mit kapott a nemzet? Kivételesen széles körű tudású, és ami ennél is fontosabb, példátlanul nagy hatású, sokak által tisztelt és rajongásig szeretett pedagógust. Az érték, amellyel ezen az útvonalon gazdagított bennünket, felbecsülhetetlen. Minőségérzékelése itt is, nemcsak a festészet kérdéskörében, kivételesnek bizonyult. Mint ahogy az a nemes igyekezete is, hogy a keze nyomán virágzásnak indult tehetségeket nem lanyhuló igyekezettel serkentse jó, és még jobb gyümölcsök hozatalára.”

Hogy az emberiség mit kapott? Olyan kincset kapott, amit nem tudott, talán nem is lett volna hajlandó megismerni, de bizvást elmondhatjuk, nem is érdemi meg. Itt olyan értékek vannak, amiket nem tud magáévá tenni a napjainkban ész, és főleg lélek nélkül globalizálódó világ. Elsősorban nyelvi okok miatt, de azért sem, mert az ilyenfajta értékeit már régen leselejtezte vagy aprópénzre cserélte, ha egyáltalán voltak neki sajátjai. Pedig a mester a maga művészi teljesítményével – mi nek féljünk a nagy szavaktól? – az egész emberiséget gazdagította. Ha ismerünk olyan teljesítményt ezen a téren, amelynek a jelentősége minden kétséget kizáróan túlnő az országhatáron, akkor az övé bizonyosan ilyen. Hát ennyi mindent kaptunk, mintegy kárpótlásul a mérhetetlen súlyú megpróbáltatásokért, a Jóistentől Makoldi mester megérkezésével, 1945. augusztus 6-ától 2017. július 22-ig, folytatólagosan.

De ma már 2025-öt írunk, nem elégedhetünk meg ennyi tanúsággal. Újabb kérdés: hogyan jutottunk el egyáltalán a Makoldi-jelenségig? Tudjuk, hogy példaképe nagyon korai időktől kezdve Csontváry volt. Ez nem kétséges, maga tanúsította, mégsem Csontvárytól elindulva juthatunk el a legrövidebb útvonalon mesterünkig. Tapasztalati tény: Csontváryt nem lehet a szó szokványos értelmében követni. Nem lehet úgy indulni egy művészpályán, hogy mindjárt az indulásnál hozzáigazítom a további lépéseimet. Van viszont egy olyan útvonal, amely nagyon szépen kirajzolódik a magyar művelődés történetében, és amelyen végighaladva egyenesen őhozzá, M. S. mesterhez jutunk el. (A monogram használatát nem írónia, hanem a tisztelet indokolja, ahogy más tisztelőinek a szóhasználatában is.) Ez az út nagyjából a reformkornál indul, amikor honfitársaink rádöbbennek, hogy érték magyarnak lenni, és ehhez képest kellene már alakítani a művelődésünket is. Ám a képzőművészetben ez idő tájt nincs még olyan „hazai termék”, pontosabban: nem mutatkozik olyan alkotóművész, aki ezt a feladatot egyáltalán komolyan venné, és ennek megfelelően alakítaná a maga munkásságát. Erre még nagyon hosszú ideig kell várni. Ilyen nyersen feltenni a kérdést, és megkísérelni a válaszadást is – erre a millennium kínálta az első látványos alkalmat. Ekkor nagyon sokféle arculatú nemzeti értéket kellett összegyűjteni, a legkülönbözőbb műfajokból, a legkülönbözőbb ágazataiból a kultúrának. És ekkor kezdett ráébredni a közéletünk, nemcsak a művészet aktív képviselői, hanem egyéb, hazafias érzelmű hangadók személyében is, hogy az ízig-vérig magyar műveltségnek egyetlen igazi forrása van, az pedig a népművészet. És ez onnantól hol láthatóbban, hol fű alatt azért egyetlen vonulatot mégiscsak képviselt, és ez a vonulat mindmáig eleven maradt. Egy évszázadra rá aztán ennek a vonulatnak az érett és nagyhatású képviselője lett Makoldi Sándor.

Milyen állomásai vannak ennek a vonulatnak? Először is a szecesszió alkalmat adott rá, hogy szélesebb körben lehessen mintának tekinteni különböző korok és tájegységek kulturális javait, ne csak az akadémizmus kitaposott útján, mely egyenesen vezetett a reneszánsztól a XIX. század végéig. Nemcsak ez a tájékozódási lehetőség létezik, vannak más források is. Ebben a vonatkozásban a Gödöllői Iskolának volt komoly szerepe. Gödöllő vezető mestere, Körösfői Kriesch Aladár például a Körösfői nevet pontosan azért vette föl – ez nem az eredeti családnéve volt –, mert a kalotaszegi varrottások robbanásszerű megjelenése a századforduló körüli időszak közművelődésének életterében arra indította, hogy ezek egyik legismertebb forráshelyének nevét előnévként fölvegye. A másik vezető mester ugyanitt, Gödöllőn Nagy Sándor, a harmadik Toroczkai Wigand Ede. Miért kell mind a hármat megemlítenünk ehelyütt? Azért, mert hármuk művészetében értek össze azok a szellemi vonulatok, amelyek végül is, jó fél évszázaddal később a Makoldi-

életműben egyesültek. Az egyik: a népművészet hiteles emlékeinek felkutatása, okkal-móddal történő közvetlen felhasználása, illetve továbbgondolása, továbbbérlelése. A másik: a mondai hagyományok komolyan vétele és beépítése az így teljessé érő, egyetlen, egységes életműbe. Ez utóbbi érdeklődési irány, a népmondáink iránti vonzódás elsősorban Nagy Sándorra jellemző, de alig csekélyebb mértékben Toroczkai Wigand Edére is. Gondoljunk csak a marosvásárhelyi Kultúrpalotára, amelynek üvegablakait ők ketten töltötték be egyrészt ballada-, másrészt monda-illusztrációikkal. Nagy Sándor a balladafeldolgozásban remekelt, Toroczkai Wigand Ede a Csaba-monda eseményeinek megörökítésében. Az utóbbi mester ugyanakkor behívta a tájékozódási körbe a csillagos eget, méghozzá olyan hatékonysággal, hogy az innentől kihagyhatatlanná vált az igényesebb alkotótársak, illetve utódok szellemi kellektárából. Ezt a tájékozódási irányt nehéz lenne nem észrevenni a Makoldi életműben! Bizony ez a három, a mondavilágunk, népművészetünk és a csillagos ég együtt vált élő hagyománnyá az ő munkásságában.

Gödöllő után a következő állomás, amelyen tovább érlelődhetett a népművészeti örökség: Hódmezővásárhely, 1960-as, 70-es évek. Ekkor robban be, no nem nagy robajjal, inkább csak szelíd pukkanással, a „Bartók-i modell”. És vele nagyjából egyidőben a táncház-mozgalmak, a maga kezdeményező, illetve műélvező közegével, a „nomád nemzedékkel”. Ekkor üti fel a fejét egy olyan jelenség, amelynek idősebb kortársaink közül sokan a tanúi lehettek, hogy igényesebb festőművészek műtermébe nem lehetett úgy beállítani, hogy ott ne szóljon már eleve a Cantata profana. Ez a nyilvánvalóan népi műveltségben fogant zenemű valóságos himnuszává vált egy művésznemzedéknek. Körülbelül ezen lehetett lemérni, érdemes-e a házigazdával egyáltalán szóba állni. Mindenesetre elindult, pontosabban bátoritanul, lopva, de immár feltartóztatathatatlannul újraéledt az a közművelődési irányzat, amelynek képviselői ismét eleven forrásnak tekintették, jobban mondva merték annak tekinteni a saját népi műveltségünket, beleértve mondai történelmünk esemény-kínálatát is. Ez a művészet-, tágabban művelődés-eszmény szökkent szárbá, majd teljesedett ki az utolsó századforduló tájára Makoldi Sándor munkásságában. De kanyarodjunk csak vissza Hódmezővásárhelyre!

A hatvanas évek közepén járunk. A vásárhelyi művészkolónia legkiválóbb képviselői, akik ekkortájt „népieseknek” számítottak, és emiatt időről-időre kabarészintű kritikai ínyenckedések céltábláivá is váltak, a Cantata című egykorú, széles körű visszhangot kiváltott tévéfilm tanúsága szerint a következők voltak: Szalay Ferenc, Németh József festő-, Samu Katalin szobrász- és Kajári Gyula grafikusművész. Ebben a sorrendben szerepeltek a filmben. Érdemes idézni Szalay Ferenc nyilatkozatát:

„Én csak akkor érzem, hogy amit alkottam, a művem beérett, ha mellé teszek egy népművészeti alkotást, és megállja a helyét mellette.” Kajári Gyula műtermének falai pedig ki voltak tapétázva Kodály-idézetekkel. Nem véletlen, hogy Makoldi Sándor legközelebbi jó barátja, Földi Péter, ugyancsak kiállított velük, még hozzá fő művel szerepelt az egyik évadzáró tárlatukon. Tehát a vásárhelyi gondolat nem szárnyalt fel hiába, vagy éppen eredménytelenül, de végül is nem lehetett tartós, netán meghatározó élményforrás Makoldi mester számára. Maga Szalay Ferenc is aránylag hamar visszakozott, a figuralitásnak egy jóval magyarázkodóbb vonulata felé kanyarodott el a mozgáspályája. Olyan fokú elvonatkoztatásig, amit például Makoldi Sándor Keresztút című alkotásán megcsodálhatunk, soha nem merészkedett el, pedig a tehetsége meglett volna hozzá. Nem véletlen, hogy fő műve a Cantata profana, annak is az ötrészes, oltárszerű megfogalmazása lett.

Aztán eljött az 1977-es év, amely kétszeresen lett jelentős, most már kifejezetten Makoldi Sándor életében. Munkahelye ekkor már jó ideje Debrecenhez kötötte, itt is lakott családotól. Debrecenről tudni kell, hogy ebben az időben az ország kulturális fővárosa. Hosszú ideig az is maradt. A hosszú távra szóló, hazai értékek szülőföldje ekkoriban nem Budapest volt. hanem az értékeket csendben, ám állhatatosan előteremtő és védelmező cívis város. Hogyan történhetett meg ez? Úgy, hogy volt egy magja, amely körül kibontakozhatott, lüktető, élő minőségként. Kiféle-miféle volt ez a mag? Makoldi Sándornak hívták. Nem tudott az ember úgy érkezni Debrecenbe, hogy ne tárt karokkal várták volna. Ha művész volt a vendég, ha néprajzkutató, ha a közművelődés egyszerű szolgálja, mind életre szóló élményekkel gazdagodhatott nála, képeinek és/vagy páratlan értékű néprajzi gyűjteményének megszemlélése révén. Na és a beszélgetések! Tarthattak akár éjszaka-hosszat, sohasem torkollottak tartalmatlan fecsegésbe. Téma pedig akadt bőven. A nemzet bajai, a város fintorgó arculat-váltásai, a művészet szülési kínjai... ad infinitum.

Lényeg az, hogy ebben az évben, 1977-ben rendeztük a KLTE, az akkori Kossuth Lajos Tudományegyetem díszudvarán azt a kiállítást, amely már a címe szerint is a Makoldi-program életrevalóságát hirdette. Az volt a címe, hogy Népművészet – kortárs művészet, alcíme pedig: Utak a népművészetből. Mármost hihető vagy nem, a tény akkor is tény, ezen a kiállításon Makoldi Sándornak egyetlen műve sem szerepelt. Az ok: nem ez volt addig a fő vonala az ő munkásságának. Már voltak jelei, hogy ebbe az irányba fog tovább haladni, de az eredmény még nem volt annyira meggyőző, hogy egy ilyen nagyívű, átfogó igényű kiállításba be lehetett volna illeszteni a műveit.

Nagyon jó társaság jött össze akkor ezen a seregszemlén, azokból a festőkből, szobrászokból, grafikusokból, akik ilyen „narodnyik” gondolatokkal érdemben foglalkoztak, és tettek is le valamit, érett, magas művészi szintű alkotásokat, az asztalra.

A másik veszteség, amely ugyanebben az évben érte mesterünket, súlyosabbnak látszott. Mi történt? 1977-ben a zebegényi szabadiskolán közvetlenül is megtapasztalhattuk, hogy a kortárs fiatal alkotók egyre növekvő táborában már szép számmal akadnak olyan egyedek, akik kifejezetten pozitív tételként tartják számon a népművészetből fakadó jelenkori művészetet. Nemcsak mint figyelemre méltó jelenséget, de mint elérendő, megvalósítandó célt is. Makoldi mester, tanítványainak válogatott kis csapatával maga is részt vett ezen a nyári táboron. Ő is átélte, amit én, csak hogy őrá másként hatott ugyanaz a felismerés. És hát bizony ő ott megtorpant. Én pedig kaptam az őt körülrajongó családi-baráti körből egy hidegzuhanyt. Hogy miért bolondítom el Makoldi Sándort? Olyan szépen indult a pályája, lépésről lépésre szemmel láthatóan gazdagodott, az elismerések is szaporodtak, most meg... Mintha megzavarodott volna, nem tudja, merre induljon tovább, majdhogynem egészen leállt a munkálkodása. És akkor nekem el kellett szégyellnem magam, mert hogy Zebegényben állítólag az én népművészeti tárgyú előadásaim csavarták el a fejét. Annyit mindenesetre lehetett érezni, hogy ő most nagyon-nagyon fontos változás előtt áll. Ilyenkor az ember nem hamarkodja el a dolgot. Először magába száll, mert csakis ott és így található meg a jelen válsághelyzetéből kivezető utat. Ez nem konzultáció kérdése, nem is ilyen-olyan főnöktől várható utasítás. Most vagy megtalálja azt a magot, amelyből a továbbiakban termő ág fog kisarjadni, vagy azt mondja, ez az egész népieskedés egy merő butaság volt, ezt – mármint engem – nem kell komolyan venni. Mit mondjak? Mind a ketten túléltek...

Nahát innen indul az az életszakasz, amelyet ebben a kiállításban két mű már a címében is jelez. Az egyik a mester saját műve, ez egy festménysorozat, a másik a fiának, Makoldi Sándor Gyulának az egyik kisplasztikája, mindkettőnek az a címe, hogy Erőhívás. A festménysorozat jóval később született, mint a Zebegényi események, de az erőhívás innentől folyamatos. Csak annyit tennék hozzá, hogy ebben az esetben az erőhívás egyben erősugárzást is jelent. Nála sohasem egyirányú az erővel való gazdálkodás. Mindig adás, lüktető sugárzás a hívást követő válasz. Ez a kiállítás is olyan hatással van az emberre – én kétszer voltam itt rendezés közben –, hogy azt az első pillanatokban nem könnyű megrázkódtatás nélkül elviselni. Hatalmas erők működnek itt. Ha érzékenyek vagyunk magas szintű szellemi értékekre, itt olyan töménységben kapjuk őket, hogy erre bizony föl kell készülni.

Befejezésül egy-két mondat magukról a képekről. Hogy végül is mit tudott felhasználni Makoldi mester az előzőekben taglalt örökségből, arra vonatkozólag nagyon sok mindent maga is megfogalmazott különböző témájú írásaiban, így nem kell nekünk törni rajta a fejünket. A magam részéről csak annyit tanácsolhatok a tisztelt hallgatóságoknak, hogy lehetőleg ne az értelmezéssel kezdjék a műélvezést. Eléggé nyilvánvaló ugyan, hogy nagyon is van mondandójuk ezeknek a képeknek, és messzemenően lehet is őket értelmezni, de nem ez az első renden javasolható út Makoldi Sándorhoz. Ezek a képek olyan erővel szólnak, hogy nagyon alázatosan kell lennünk, ha közel akarunk kerülni hozzájuk. Először mindenképpen hagyni kell, hogy ő, a kép, és általa a mester beszéljen. Ne szakítsuk félbe a magunk okoskodásával.

Lehet, hogy az első, mellbevágó élménytől kissé megrögygyanunk, de utána kezdetünk felfigyelni rá, hogy ugyanakkor hihetetlen finomságok is kínálják magukat ezekben a képekben. Erő és finomság így, együtt, ez majdnem olyan, mintha azt mondanám, fából vaskarika. Pedig hát itt éppen erről van szó. Aztán, amikor már a finomságoknak is megengedtük, hogy hassanak ránk, akkor elkezdhetünk spekulálni. Lesz bőven alkalmunk rá, lesz segítségünk is, mert a képek készségesen fognak segíteni, néha már a címeikkel is. De semmiképpen ne mi mondjuk ki az első szót. Hát én most megköszönöm a türelmet és a bizalmat, amellyel megajándékoztak. Búcsúzásul csak annyit kérek, hogy legalább olyan szeretettel fogadják a kiállítást, mint amilyen szeretettel készültek a képek. Köszönöm, hogy meghallgattak.

